

İŞÇİ SINIFI EYLEMLERİ NASIL DEĞERLENDİRİLMELİ?

Aydınlık Dergisi, 6 Haziran 2010

Yıldırım Koç

Türkiye Kamu-Sen, KESK ve Birleşik Kamu-İş'in 25 Kasım 2009 eylemi, Tekel işçilerinin direnişi, 4 Şubat 2010 genel grevi ve son olarak da 26 Mayıs 2010 eylemi konusunda birçok yazı ve hatta Tekel işçilerinin eylemiyle ilgili üç kitap yayımlandı. Dördüncüsü de baskıda.

Daha önceki dönemlerdeki işçi sınıfı eylemlerine ilişkin de yazı, kitapçık ve kitaplar var. Bu tür araştırmalar artmalı, birçok kişinin yalnızca adını bildiği işçi sınıfı eylemleri konusunda makaleler, kitaplar, tezler yazılmalı. Örneğin, 1965 Kozlu olaylarıyla ilgili olarak bizde ilk kitap 1997 yılında yayımlandı (Erol Çatma, **1965 Madenci Direnişinin Öyküsü, Kömür Tutuşunca**, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 1997, 160 s.). Halbuki bu konuda 1968 yılında dışarıda yayımlanmış bir doktora tezi var (Roy, D.A., **The Zonguldak Strike, A Case Study of Industrial Conflict in Turkey**, 1968, 544 s.).

Sosyalist/komünist harekette işçi sınıfı eylemlerini inceleme eğilimi güçlüdür. Bir eylem iki nedenle incelenebilir. Bir neden, olanları kayda geçirmektir. İkinci ve asıl neden ise, eylemin yapısını ve dinamiklerini inceleyerek, daha sonraki eylemler için dersler çıkarmaktır. Ancak Türkiye’de işçi sınıfı tarihiyle ilgilenen ve özellikle eylemler konusunda çalışan kişilerin büyük çoğunluğunda eylemi övmeye ve yüceltme eğilimi ağır basar; eyleme ilişkin bilgiler doğru olarak aktarılmaz; eylemin sağlıklı bir değerlendirilmesi yapılmaz.

Bir eylemin “sağlıklı” değerlendirmesi nedir?

Eylemin amacına/programına, biçimine ve sonucuna bakmak gerekir.

Eylemin amacı/programı nedir?

Örneğin, Tekel işçilerinin eyleminin amacı, 4/C statüsüne geçirilmemek, hak kaybına uğramadan bir başka kamu işyerine atanmalarını sağlamaktır. Bu amaç, işçi sınıfının küçük bir bölümünü oluşturan Tekel yaprak bütün işletmelerinde çalışan işçilerin kısa vadeli kesimsel çıkarının korunmasıdır. Eylemin çeşitli aşamalarında “Tekel vatandır, vatan satılmaz” sloganı da kullanıldı; ancak eylem sırasında (sağlık ve eğitim dahil) bir bütün olarak özelleştirmelere, IMF’ye, Dünya Bankası’na, ABD ve AB emperyalizmine, sermayedar sınıfın baskı, sömürü ve tahakkümüne karşı çıkışlar, eyleme damgasını vurmadı. İnsanların başkaları veya bir dava için mücadele etmesi övülecek bir davranıştır. Kendileri için mücadele edenler ise ancak saygıyı hak eder. Tekel işçilerinin eylemi, insanlığın kurtuluşu, Türkiye’nin bağımsızlığı, sömürünün sona erdirilmesi, işçi sınıfının siyasal iktidarının kurulması, Türkiye’nin demokratikleşmesi gibi amaçlar peşinde değildi. Eyleme damgasını vuran özellik, eylemci işçilerin kendi kesimsel kısa vadeli çıkarlarıydı. İşçi sınıfının kısa vadeli ortak çıkarları bile ön planda değildi.

Örneğin, 1965 Kozlu olayları önemlidir; ancak bu eylemde işçilerin tepkisi hükümete veya sermayeye karşı değildir; prim dağıtımında fazla pay alan mühendislerle karşıdır. Mühendisler ise gerçekte işçi sınıfının bir parçasıdır. Kozlu olayları, bu açıdan bakıldığında, iki işçinin jandarma kurşunuyla ölmesiyle sonuçlansa bile, işçi sınıfı tarihi açısından öyle pek de ileri programlı bir eylem sayılamaz.

Eylemin biçimi önemlidir. Örneğin, Tekel işçilerinin eyleminin kamuoyuna bu denli yansımalarının bir nedeni de, Ankara’nın merkezinde yüzlerce işçinin bir çadırkentte 78 gün kalması, geçmişte örneği bulunmayan ve herhalde bir örneğini daha kolay kolay yaşamayacağımız bir eylem türü olmasıdır.

Eylemin amacına ulaşip ulaşmadığı ve bu süreçte ödenen bedel de eylemin incelenmesinde dikkate alınmalıdır. Örneğin, 78 günlük Tekel direnişi, belirtilen amacına ulaşamamıştır; 8 bin dolayındaki işçinin hak kaybına uğramadan bir başka kamu işyerine geçmesi sağlanamamıştır. Bu eylem nedeniyle, polis Abdi İpekçi Parkı’ndaki saldırısı sırasında yüzlerce insan coplanmış, ıslatılmış, biber gazından etkilenmiştir. 78 günlük eylem sırasında eylemcilerin önemli bir bölümünde sağlık sorunları çıkmış, bir işçi de trafik kazası nedeniyle yaşamını yitirmiştir. Örneğin, 15-16 Haziran 1970 olayları incelenirken, bu eylemin de amacına ulaşmadığı, 274 sayılı Sendikalar Kanunu’nun 1317 sayılı Kanunla değiştirildiği, buna karşılık binlerce işçinin tazminatsız olarak işten atıldığı unutulmamalıdır.

İşçi sınıfı tarihindeki eylemler bu biçimde incelenmeyince, ortaya efsaneler çıkmaktadır. Ne yazık ki, sosyalist/komünist hareketin işçi/memur eylemlerine ilişkin yazdıklarının büyük bölümü bu tür efsanelerden oluşmaktadır ve siyasal mücadeleye yol gösterici ipuçları verememektedir.

Eylemlerin bu yaklaşımla incelenmesi, “aklı” öne çıkararak işin “coşku” boyutunu ikinci plana iter, “ouvrierist” (“işçici”) eğilimleri engeller ve işçi sınıfının potansiyelinin daha sağlıklı olarak değerlendirilmesini olanaklı kılar.